

Одеса 2019

АНОТАЦІЯ

Жученко О.Д. «Місцеві бюджети в умовах децентралізації»

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістра, 8.07072 «Фінанси, банківська справа, страхування» Одеський національний економічний університет, м. Одеса, 2019 рік.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є процес функціонування місцевих бюджетів.

У роботі розглядаються теоретичні засади місцевих бюджетів. Досліджується практика та проблематика місцевих бюджетів в Україні. Пропонуються заходи щодо вдосконалення бюджетної децентралізації.

Ключові слова: доходи місцевих бюджетів, видатки місцевих бюджетів; бюджетне регулювання.

ANNOTATION

Zhuchenko O. " Local budgets in in a context of decentralization "

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty, 8.07072 «Finance, Banking and Insurance» Odessa National University of Economics, Odessa, 2019.

Qualifying work consists of three sections. The object of study is the process of formulating local budgets and their development.

The work contains theoretical principles of functioning local budgets. The practice and problems of local budgets in Ukraine were analyzed. Measures to improve budget decentralization were proposed.

Keywords: revenues of local budgets, expenditures of local budgets; budgetary regulation.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	7
1.1. Концепт «децентралізація» у дискурсі різних наукових підходів..	7
1.2. Аналітичний огляд наукового доробку щодо сутності місцевих бюджетів.....	16
1.3. Роль місцевих бюджетів в системі бюджетного регулювання.....	24
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА СТАНУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ.....	32
2.1. Доходи місцевих бюджетів як основа фінансового забезпечення місцевого самоврядування.....	32
2.2. Тенденції та проблеми здійснення видатків місцевих бюджетів ...	56
2.3. Діагностика стану фінансової самодостатності місцевих бюджетів	65
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	74
3.1. Адаптування європейського досвіду реформ бюджетної децентралізації до сучасного українського контексту.....	74
3.2. Напрями підвищення фінансової спроможності місцевих бюджетів у контексті розвитку співробітництва територіальних громад.....	84
ВИСНОВКИ.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	95

ВСТУП

Сучасний розвиток місцевих бюджетів в Україні здійснюється відповідно до концепції бюджетної децентралізації, яка передбачає укріплення фінансової бази місцевого самоврядування для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку територій та підвищення задоволеності населення послугами, які надаються за рахунок бюджетних коштів.

Фінансова централізація, яка була покладена в основу бюджетного устрою України мала досить негативні наслідки, які виявилися у демотивації діяльності органів місцевого самоврядування щодо посилення їхньої спроможності управляти власними фінансовими ресурсами. Це призвело до стагнації розвитку територій, зниження ролі інституту місцевого самоврядування у суспільстві, корупції та інших несприятливих для регіональної економіки наслідків. Тому реформування системи управління місцевими бюджетами шляхом впровадження децентралізації влади стало поштовхом для створення нових умов щодо формування, розподілу і виконання бюджетних ресурсів на місцях.

Обмежені фінансові можливості місцевих структур у наданні бюджетних послуг певним цільовим групам населення, зокрема забезпечення соціально-культурної сфери, підтримку економіки регіонів, унеможливають дієвий вплив місцевого самоврядування на вирішення питань територіального стратегічного розвитку, а відтак необхідно впроваджувати нові методи та інструменти щодо бюджетного регулювання, пошуку резервів доходів та оптимізації видатків місцевих бюджетів. Саме цей контекст вкладається в актуальність обраної тематики.

В основу дослідження покладено наукові розробки таких українських науковців, як Б. Данилишин, Р. Демчак, І. Долженко, Г.Л. Вознюк, І. Габа, Я. Казюк, П. Кириленко, І. О. Луніна, Т. Сало, О. Шевченко, та інші вітчизняні вчені.

Не заперечуючи значні досягнення, що пов'язані з окресленою проблематикою, є сенс зазначити, що в Україні процеси бюджетної децентралізації відбуваються досить динамічно. Тому виникає необхідність у: впровадженні дієвого інструментарію щодо комплексного оцінювання фінансового стану місцевих бюджетів; здійсненні факторного аналізу для виявлення фінансових можливостей територіальних громад; пошуку стабільних резервів укріплення дохідної бази місцевих бюджетів.

Важливість поставлених проблем та недостатність їх вивчення визначили вибір теми дипломної роботи, зумовили її актуальність, теоретичну та практичну цінність.

Метою дослідження є поглиблення теоретичних основ місцевих бюджетів та розробка пропозицій щодо вдосконалення їх управління у контексті децентралізації.

Визначена мета обумовлює вирішення таких завдань:

- дослідити концепт «децентралізація» у дискурсі різних наукових підходів;
- здійснити аналітичний огляд наукового доробку щодо сутності місцевих бюджетів;
- визначити роль місцевих бюджетів в системі бюджетного регулювання;
- проаналізувати доходи місцевих бюджетів;
- виявити проблематику та проаналізувати тенденції видатків місцевих бюджетів;
- здійснити діагностику стану фінансової самодостатності місцевих бюджетів;
- визначити шляхи адаптації європейського досвіду реформ бюджетної децентралізації до сучасного українського контексту;
- розробити напрями підвищення фінансової спроможності місцевих бюджетів у контексті розвитку співробітництва територіальних громад.

Об'єктом дослідження є процес формування доходів та здійснення видатків місцевих бюджетів.

Предметом дослідження є економічні відносини з приводу формування, розподілу та використання місцевих бюджетів.

У ході дослідження використовувалися теоретичні методи наукового пізнання, а саме: діалектика, абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція. Емпіричні методи було узято за основу у ході дослідження практики та прагматики розвитку місцевих бюджетів, до яких належать такі, як спостереження, аналіз динаміка часових рядів, порівняння, графічного відображення кількісних величин. Методи логіки, узагальнення та деталізації використовувалися при розробці пропозицій щодо вдосконалення місцевих бюджетів.

Інформаційну базу дослідження формують доробки вітчизняних та зарубіжних авторів в галузі фінансів, зокрема підручники, навчальні посібники, монографії, періодичні наукові видання; законодавчі та нормативні акти, якими є Конституція України, Бюджетний кодекс, Закони України, укази Президента України, Постанови Верховної Ради України, Постанови Кабінету Міністрів України; звіти Міністерства фінансів України і Державної казначейської служби України; статистичні матеріали Державної служби статистики України та Інтернет-ресурси.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Обсяг основного змісту роботи складає 91 сторінок, робота містить 18 рисунків та 6 таблиць.

ВИСНОВКИ

Результатом дослідження є поглиблення теоретичних засад та нове вирішення проблеми, що виявляється у поглибленні теоретичних основ місцевих бюджетів та розробці пропозицій щодо їх вдосконалення у контексті впливу на економіку регіонів. Це дозволило сформулювати низку висновків теоретичного та науково-практичного характеру, які відображають вирішення завдань роботи відповідно до поставленої мети.

1. Дослідження проблематики визначення дефініції «децентралізація» показало, що це поняття є досить гнучким з огляду на трактування різними фаховими дослідниками. Проте, у будь-якому разі, мова йде про розмежування повноважень між різними рівнями влади на користь територіальних органів з метою посилення їхньої самостійності щодо управління фінансовими і матеріальними ресурсами, які знаходяться в їхньому відданні.

2. Встановлено, що особливість місцевих бюджетів виявляється у тому, що вони: а) відображають певну, чітко обмежену, частину економічних відносин, які обмежуються локальною територією; б) забезпечують матеріально-фінансову основу органів місцевого самоврядування і знаходяться в їх віданні; в) усі їхні ланки органічно пов'язані не тільки між собою, а й з установами та підприємствами всіх форм власності, які функціонують на території регіону.

3. Визначено, що роль місцеві бюджетів виявляється через те, що вони є вагомим джерелом фінансування адміністративно-територіальних одиниць, основою місцевих фінансів. Структура і обсяг дохідної частини місцевих бюджетів залежить від економічного, природно-ресурсного потенціалу територій і рівня розвитку системи міжбюджетних відносин. З місцевих бюджетів фінансуються не тільки власні повноваження органів місцевого самоврядування, а й частина делегованих державою повноважень.

4. Встановлено, що місцеві бюджети мають досить низький рівень власних доходів, хоча спостерігається тенденція їх нарощення; є фінансово залежними від дотацій, що надходять з державного бюджету; основну частку

складають закріплені доходи. Як позитивну тенденцію можна відмітити нарощення обсягів місцевих податків і зборів, посилення їх впливовості на формування дохідної бази місцевих бюджетів.

5. Виявлено, що видатки місцевих бюджетів в основній своїй частці спрямовуються на реалізацію соціальних проблем. Спостерігається асиметричність розподілу видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення. Найвищими обсягами видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення характеризуються регіони з низьким рівнем соціально-економічного розвитку, і навпаки. З однієї сторони піклування про малозабезпечене населення – позитивний аспект, з іншої – це спричиняє надмірне навантаження на місцеві бюджети та обмежує можливості проведення капітальних видатків. Відтак, це ще одна причина зростання рівня диференціації соціально-економічного розвитку регіонів. Соціальна спрямованість видатків місцевих бюджетів визначає його поточний характер. Фінансові ресурси бюджету розвитку в основному спрямовуються на капітальні видатки, і в менших обсягах – на захист навколишнього природного середовища та запобігання наслідкам природних явищ. На інвестиції в соціально-економічний розвиток територіальних громад спрямовується близько 1% видатків розвитку.

6. Аналіз фінансової стійкості за територіями Одеської області показав, що території, які мають високий економічний потенціал є більш фінансово стійкими. Виявлено, що за усіма регіонами Одеської області спостерігається досить високий рівень показника бюджетної забезпеченості населення. Проте основна більшість бюджетів Одеської області знаходиться у кризовому стані за коефіцієнтом фінансової самостійності. За коефіцієнтом стабільності дохідної частини до бюджетів високим коефіцієнтом можна віднести такі бюджети, як бюджети м. Южний – 3,376, Лиманський – 0,9825, м. Ізмаїл 0,9012, Подільський – 0,8 До помірних відносяться бюджети Окнянського – 0,6 ; Біляєвського – 0,5; районів. Усі інші бюджети мають досить низький рівень

податкової самостійності. Їх можна віднести до нестійкого типу з градацією від 0,5 до 0,2.

7. На основі аналізу зарубіжного досвіду можна виокремити основні напрями реалізації реформи децентралізації в Україні:

- вдосконалити систему розмежування повноважень, прав та обов’язків різних рівнів влади відповідно з метою досягнення балансу владних інтересів і інтересів громади;
- розробити нові вектори регіональної політики для забезпечення рівномірного місцевого і регіонального розвитку;
- забезпечити реалізацію принципу субсидіарності як способу подолання конфлікту інтересів між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;
- розширити права територіальних громад щодо вирішення проблем їх життєзабезпечення.

8. Підводячи підсумок проведеному дослідженню можна надати такі рекомендації:

- запровадити механізм проектного управління в систему програмно-цільового бюджетування для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами територіальних громад;
- розвивати методи співробітництва для забезпечення виконання інвестиційних програм/проектів шляхом залучення до їх реалізації як територіальних громад, так і органів місцевого самоврядування вищих рівнів;
- забезпечити у правовому полі розмежування повноважень між рівнями бюджетної системи з метою збалансування дохідної спроможності місцевих бюджетів і компетенціями, що закріплені за місцевим самоврядуванням;
- розробити заходи щодо сприяння розвитку державно-приватного партнерства для фінансування пріоритетних галузей економіки відповідного територіального утворення з метою збільшення обсягу інвестицій з альтернативних джерел;

- сприяти впровадженню методу краудфандингу для фінансування соціальних проектів територіальних громад з метою формування додаткових фінансових потоків шляхом залучення населення відповідної території до реалізації соціальних проблем;

- популяризувати та стимулювати розвиток ринку муніципальних цінних паперів з метою залучення додаткових джерел для фінансування інфраструктурних проектів;

- розробити заходи щодо зменшення самоврядних повноважень на обласному і районному рівнях з метою посилення інституційних засад децентралізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Cheema G. Shabbir Decentralizing Governance Emerging Concepts and Practices. Washington, D.C: ash institute for democratic governance and innovation John F. Kennedy School of Government Harvard University, 2007. 326 p.
2. Приходько Х. В. Децентралізація публічної влади та місцеве самоврядування: концептуально-правові питання. / Х.В. Приходько // Часопис Київського університету права. 2014. № 4. С. 71–75.
3. Макаров Г.В., Держалюк О.М., Каплан Ю.Б. Взаємодія органів державної влади та місцевого самоврядування у межах нової системи територіальної організації влади в Україні. Аналітична доповідь / за заг. Ред Г.В. Макарова, Київ: Національний інститут стратегічних досліджень, 2011. – 54 с.
4. Харитончук М. В. Зарубіжні концепції і практика децентралізації державного управління: автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / НАН України. Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. Київ, 2000. 17 с.
5. Колишко Р. А. Децентралізація публічної влади в унітарній державі: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2003. 16 с.
6. Лелеченко А. П. Децентралізація в системі державного управління в Україні: теоретико-методологічний аналіз: автореф. дис. ... канд. наук з держ. управл.: спеціал. 25.00.01 / Нац. академія держ. управління при Президентові України. К., 2006. 20 с.
7. Ринковий Т. П. Державно-управлінська еліта: минуле, сьогодення, майбутнє. / Т.П. Ринковий // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2016. №. 4. С. 36–42.
8. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети: монографія / за ред. З.С. Варналія. Київ: НІСД, 2007. 820 с.
9. Белиспаев А. М. Институты децентрализации власти / А.М. Белиспаев // Вестник Пермского университета. Юридические науки. 2010. №3. С. 45–50.
10. Капустіна Н. Б. Децентралізація влади та її повноважень. / Н.Б. Капустина // Вопросы философии. 2001. №3. С. 752–754.

11. Лушагіна Т. В. Типологія та спрямованість децентралізації влади / Т.В. Лігашина // Наукові праці. Політологія. 2016. Т. 273. №. 261. С. 7–10.
12. Graham L. S. Centralization versus decentralization dilemmas in the administration of public service // International Review of Administrative Sciences. 1980. Т. 46. №. 3. Р. 219–232.
13. Баймуратов М. Децентралізація та компетенція місцевого самоврядування в Україні // Віче. 2015. № 12. С. 14–17. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/4777/>
14. Константинова Л. В. Социальная политика: концепция и реальность: опыт социол. рефлексии / Гос. образоват. учреждение высш. проф. образования «Поволж. акад. гос. службы им. П. А. Столыпина». Саратов: ГОУ ВПО «Поволж. акад. гос. службы им. П. А. Столыпина», 2004. 255 с.
15. Україні потрібна децентралізація влади – глава ПАРЕ За матеріалами: ИТАР-ТАСС. *Корреспондент.net*, 28 березня 2014 р. URL: <http://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/3340724-ukraini-potribna-detsentralizatsiia-vlady-hlava-parie>
16. Керри Джон. О России «с любовью» / Дж. Керри. - Москва: Алгоритм, 2015. 255 с.
17. Albertini J.-B. La deconcentration: l'administration territoriale dans la reforme de l'Etat. Paris: Economica, 1997. 238 p.
18. Мануїлова К. В. Концепція децентралізації публічної влади в політико-управлінській традиції України. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.04 «Місьцеве самоврядування». – Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2018.
19. Душко Т. Децентрализация в Украине: де-факто или де-юре? Материал публикуется в рамках швейцарского проекта DESPRO. URL: <http://peacesummit.org.ua/index.php?id=17649&show=news&newsid=47>
20. Бочи А. Децентрализация в Украине приобретает характер системного поражения. Международный Центр Перспективных исследований Приоритет исследования: Экономический анализ. URL: <http://icps.com.ua/abochi-detsentralizatsiya-v-ukrayini-nabuva-kharakteru->

21. Гутаріна С.О. Еволюція поглядів на трактування поняття —місцеві фінанси // С. О. Гутаріна // Экономика и управление № 4, 2008. — С. 56-61.
22. Барецький В. І. Зміцнення фінансової автономії місцевої влади і самоврядування / В. І. Барецький // Фінанси України. — 2005. — № 1. — С. 65–69.
23. Юхименко П. І., Федосов В. М., Лазебник Л. Л. та ін. Теорія фінансів: Підручник / За ред. проф. В. М. Федосова, С. І. Юрія. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 576 с.
24. Ганущак Ю. Місцеві бюджети : практ. посіб. / Ю. Ганущак ; Швейцар.-укр. проект —Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. — К. : ТОВ —Софія, 2012. — 30 с.
25. Portugal: The reform of the Local Finance Law, OECD Publishing [Electronic resource]. — Access mode : http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/taxation/reforming-fiscal-federalism-and-local-government/portugal-the-reform-of-the-local-finance-law_9789264119970-11-en#page1.
26. Владимиров К. М. Місцеві фінанси : навч. посіб. / К. М. Владимиров, Н. Г. Чуйко, О. Ф. Рогальський. — Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2009 — 352 с.
27. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник / О. Д. Василик. — К.: НІОС, 2000. — 355с.
28. Базилевич В. Д. Державні фінанси : навч. посіб. / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик. — К.: Атака, 2002. 93 с.
29. Кириленко О. П. Місцеві фінанси: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Кириленко. — Т.: Астон, 2004.- 191 с.
30. Кравченко О. О. Місцеві фінанси : навч. посіб. / О. О. Кравченко. — К. : ДЕДУТ, 2009. — 157 с.
31. Круш П. В. Національна економіка: регіональний та муніципальний рівень : підручник/ П.В. Круш, О. О. Кожемяченко. — К.: Центр учб. л-ри, 2011. — 320 с.
32. Сазонець І.Л., Гринько Т.В., Придатко Г.Ю. Управління місцевими фінансами [Текст]: навч. посібник / І.Л. Сазонець [та ін.]. -К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 264 с.

33. Мунько А. Місцеві фінанси: розвиток теоретичних основ / А. Мунько // Ефективність державного управління. – Вип. ½ (46/47), Ч. 2. – 2016. – С. 84-91.
34. Британська Н.Н., Пасічник В.В., Хозінська І.С. [Електронний ресурс]. Роль місцевих бюджетів в соціально-економічному розвитку регіонів. - Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=69071>
35. Бюджетний менеджмент: Підручник / В.Федосов, В.Опарін, Л.Сафонова та ін. - К.: КНЕУ, 2004. - 864 с.
36. Vasyutynska, L. Fiscal and Regulatory Basis of Tax Policy: Scientific Discussions and Practical Aspects // European Journal of Economics and Management European V. 5.- Issue 1. – 2019. P.334-340
37. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України : навч. посіб. [Текст] / Ю.В. Пасічник. – К.: Знання, 2008. – 670 с.
38. Терещенко С.І. Регіональні аспекти формування місцевих бюджетів // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2011. - №2. – С. 63-67.
39. Ніколаєва О.М. Місцеві фінанси: навч. посіб. / О.М.Ніколаєва, А.С. Маглаперідзе – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 354 с.
40. В. Ф. Опришко, Ф. П. Шульженко, С. І. Шимон та ін.; За заг. ред. В. Ф. Опришка, Ф. П. Шульженка. - К.: КНЕУ, 2003. - 767 с.
41. Круш П.В. Національна економіка: регіональний та муніципальний рівень, 2011. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://pidruchniki.ws/14610425/ekonomika/institut_mistsevih_byudzhativ_ukrayini
42. Раделицький Ю.О. Теоретико-системні основи визначення місцевих бюджетів / Ю.О. Раделицький // Причорноморські економічні студії. Випуск 14. 2017. – С.125-130.
43. Кремень О.І., Кремень В.М. Фінанси. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.
44. Юрій С.І. Бюджетна система: Навчальний посібник / С.І. Юрій, Й.М. Бескид, В.Г. Дем'янішин та ін. К.: НІОС, 2000 400 с.

45. Гапонюк М., Буряченко А. Бюджетна реформа в Україні // Економіка, фінанси, право. - 1990. - №1. – С. 17-22.
46. Игудин А.Г. Межбюджетные отношения и реформа местного самоуправления / А. Г. Игудин // Финансы. – 2006. – №7. – с. 11–15.
47. Волохова І. С. Міжбюджетні відносини в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / І. С. Волохова. – Одеса: Атлант, 2010. – 234 с.
48. Бабич А. М. Государственные муниципальные финансы / А. М. Бабич, Л. Н. Павлова. – М.: Финансы, 1999. – 276 с.
49. Павлюк К. В. Місцеві бюджети і міжбюджетні відносини / К. В. Павлюк // Фінанси України. – 1996. – № 6. – С. 24–37.
50. Сунцова О. О. Місцеві фінанси: [навчальний посібник] / О. О. Сунцова. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 560 с.
51. Кравченко В. І. Фінанси місцевого самоврядування України: проблеми становлення (1989-2001) / В. І. Кравченко / Ін-т упр. і самовряд. – К. : Вид. Дім «КМ Academia», 2001. – 460 с.
52. Кравченко В. І. Місцеві фінанси України / В. І. Кравченко. – К. : Т-во "Знання" : КОО, 1999. – 487 с.
53. Воробьев Ю.Н. Межбюджетные отношения в Украине / Ю.Н. Воробьев, И.В. Усков. – Симферополь : Ариал, 2010. – 276 с.
54. Зверяков М. І. Про зміну моделі економічного розвитку / М. І. Зверяков // Економіка України. - 2015. - № 6.- С. 41-49.
55. Бежаев О.Г. Межбюджетные отношения: теория и практика реформирования / Под ред. д.э.н. М.А. Яхьяева. – М.: Экзамен, 2001. – 128 с.
56. Колесов А. С. Межбюджетные отношения: сущность и пути совершенствования / А. С. Колесов // Финансы. – 2002. – № 2. – С. 3–6.
57. Лукьяненко І. Системне модулювання показників бюджетної системи України. Принципи та інструменти : монографія / І. Лукьяненко. – К. : Києво-Могилянська Академія, 004. – 541 с.
58. Пасічник Ю.В. Бюджетна система : навч. посіб. / Ю.В. Пасічник. – К. : Знання-Прес, 2006. – 607 с.
59. Слухай С. Міжбюджетні трансфери у постсоціалістичних країнах: від теорії до реалій : монографія / С.Слухай. – К. : АртЕк, 2002. – 288 с.

60. Василик Д.О. Теоретичні основи побудови бюджетного механізму / Д.О. Василик // Фінанси України. – 2000. – № 11. – С. 138–140.
61. Musgrave R.A. and P.B. Public Finance in Theory and Practice. / R.A. Musgrave, P.B. Musgrave // – 5th ed., McGraw–Hill, Inc., USA. – 1989. – 627 p.
62. Андронов О. Фінансове вирівнювання як основа розвитку міста / О. Андронов // Економіст. – 2001. – № 6. – С. 61–63.
63. Напрямки вдосконалення міжбюджетних відносин: Звіт, підготовлений для Світового банку. – К., 2003. – 69 с.
64. Павлюк К. В. Концептуальні підходи до вдосконалення системи міжбюджетних відносин на засадах конкурентного федералізму / К. В. Павлюк // Наукові праці НДФІ. – 2006. - № 1 (34). – С. 23–34.
65. Офіційний сайт Міністерства фінансів України . - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income>
66. Христинченко Н. П. Реформування органів місцевого самоврядування в умовах побудови демократичної правової держави [Електронний ресурс] / Н. П. Христинченко // Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nashp/2011_2_1/Hrystich.pdf
67. Луніна І. О. Формування місцевих бюджетів на основі принципу еквівалентності: шлях до ефективної бюджетної системи України / І. О. Луніна // Фінанси України. – 2011. – № 9. – С. 3-12.
68. Звіт про виконання закону про Державний бюджет України. Державна казначейська служба України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>
69. Величко О. Розвиток соціальної сфери у системі бюджетного забезпечення / О. Величко // Фінанси України. – 2009. – № 11. – С. 24–30. «Аналіз та оцінка реалізації бюджетної децентралізації в Україні». Аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/2242/>
70. Європейська хартія місцевого самоврядування. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036

71. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 26 травня 1997 р.// ВР України. – 1997. – №24. – С 170.
72. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
73. Тулай О. І., Ямелинець А. І. Податок на доходи фізичних осіб: роль та значення в умовах бюджетної децентралізації // О.І. Тулай, А.І. Ямелинець // Бізнесінформ №1. – 2019. – С.343-348
74. Волощук Р.Є. Місцеві податки і збори та їхня роль у формуванні податкових надходжень місцевих бюджетів в Україні: регіональний аспект / Р.Є. Волощук // Економіка і суспільство №19, 2018. – С. 966-975
75. Васютинська, Л.А. Підвищення ефективності управління видатками бюджету: проблематика та прагматика // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2019. № 1 (69). С. 140-148.
76. Коваленко С. О., Ярцева Я. І. Підвищення ефективності видатків місцевих бюджетів у сучасних умовах // Бізнес Інформ. – 2018. – №7. – С. 245–250.
77. Васютинська Л.А. Програмно-цільове бюджетування як інструмент державного фінансового регулювання [Електронний ресурс]. / Л.А.Васютинська // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України.[Електронне фахове видання] - 2010. – № 1 — Режим доступу до журн.: [http: // www.nbuv.gov.ua/e-journals / Znpnudp /2010_1/pdf/10_vlapfm.pdf](http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Znpnudp/2010_1/pdf/10_vlapfm.pdf)
78. Легкоступ І. І. Теоретичні та практичні аспекти видатків місцевих бюджетів України в сучасних умовах / І. І. Легкоступ // Економіка. Фінанси. Право. – 2010. – № 2. – С. 22-26.
79. Складові частини витрат (видатків) розвитку та витрат (видатків) споживання. Наказ Міністерства фінансів України № 11 від 14.01.2011 р. URL: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16737473>

80. Струк Б.М. Бюджет розвитку як інструмент політики економічного зростання / Б. М. Струк. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3035>.
81. Васютинська Л.А. Податкові домінанти збільшення доходної бази місцевих бюджетів в Україні / Л.А. Васютинська, М.О. Слатвінська // Економіка. Фінанси. Право. № 2/1, 2016. - С. 33-37.
82. Vasutynska L. Financial instruments for provision of sustainable economic growth of territorial developments / L. Vasutynska, A. Nemchenko Економіка харчової промисловості . Том 10, Вип. 2. – 2018. – С. 83-88. Режим доступу : <https://fie.onaft.edu.ua/uk/site/article-view/176>
83. Світлична А. Е. Децентралізація як спосіб організації публічної влади в державі. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право*. 2014. Вип. 197(1). С. 33–39.
84. Закону України «Про місцеві державні адміністрації»
85. Захарченко В.І. Європейський досвід вирішення проблем децентралізації: український контекст / В.І. Захарченко // Економічний форум 1. – 2019. – С. 9-18
86. Децентралізація влади на основі кращих іноземних практик та українських законодавчих ініціатив: матеріали інформ. семінару / Укр. ін-т міжнар. політики. Київ, 2015. 22 с.
87. Пігуль Н.Г., Люта О.В. Зарубіжний досвід проведення децентралізаційних реформ / Н.Г. Пігуль, О.В. Люта // Глобальні та національні проблеми економіки вип.. 3, 2016 – С. 684-688.
88. Regional and Local government in Italy: an overview. Giulio Vesperini. <http://www.irpa.eu/wpcontent/uploads/2011/06/vesperinig.pdf>
89. Сторонянська І.З., Патицька Х.О. Проблеми та напрями оптимізації процесу формування ОТГ: за результатами першого етапу адміністративно-фінансової децентралізації // Регіональна економіка. Львів, 2017. №4. С. 65-78.

90. Васютинська Л.А. Система видатків бюджету в умовах розвитку програмно-цільового управління : Монографія / Л.А. Васютинська. Одеса : ФОП Бондаренко М.О., 2014. – 192 с.
91. Васютинська Л.А. Налоговая реформа в Украине и Республике Беларусь: аналитические исследования : монографія / Л.А. Васютинська. - Одесса: Атлант, 2016. – 240 с. С. 190-201.
92. Mintzberg H. The rise and fall of strategic planning available / H. Mintzberg at:http://staff.neu.edu.tr/~msagsan/files/fall-rise-of-strategic-planning_72538.pdf1994
93. 2. [Morris P.](#) Cleland and King: project management and the systems approach / Morris P. // [International Journal of Managing Projects in Business](#), Vol. 5 No. 4, pp. 634-642.
94. 3. Kuznetsova E., Bezikonnaya. Actual Problems of State and Local Government / E. Kuznetsova, E. Bezikonnaya. - Anchor Academic Publishing, 2018 - [Business & Economics](#) - 312 p.